1כל הנוגע במזבח יקדש שומע אני בין ראוי בין שאינו ראוי ת"ל 2כבשים מה כבשים אראויין אף כל ראוי ר' עקיבא אומר 3עולה מה עולה ראויה אף כל ראוי ותרוייהו מאי קא ממעטו פסולי מר מייתי לה מכבשים ומר מייתי לה מעולה והאמר (א) רב אדא בר אהבה עולת העוף פסולה איכא בינייהו מאן דמייתי לה מכבשים כבשים אין אבל עולת העוף לא ומאן דמייתי לה מעולה באפילו עולת העוף נמי אלא אמר רב אשי ג)כדתניא 4דם יחשב לאיש ההוא דם שפך גלרבות את הזורק דברי רבי ישמעאל ר"ע אומר 5או זבח לרבות את הזורק ותרוייהו מאי קא מרבו זריקה מר מייתי לה מדם יחשב ומר מייתי לה מאו זבח והאמר רבי אבהו ד)שחט וזרק איכא בינייהו לדברי רבי ישמעאל אינו חייב אלא אחת לדברי ר"ע חייב שתים הא איתמר עלה אמר אביי אף לדברי ר"ע נמי אינו חייב אלא אחת דאמר קרא 6שם תעלה עולותיך ושם תעשה ערבינהו רחמנא לכולהו עשיות: דיני ממונות דנין ביום וכו': (סימן משפ"ט מענ"ה מט"ה) מנהני מילי ה)א"ר חייא בר פפא דאמר קרא 7ושפטו את העם בכל עת אי הכי תחלת דין נמי כדרבא דרבא רמי כתיב ושפטו את העם בכל עת וכתיב 8והיה ביום הנחילו את בניו הא כיצד ויום לתחלת דין לילה לגמר דין מתניתין דלא כר' מאיר ז)דתניא היה ר"מ אומר מה ת"ל 9על פיהם יהיה כל ריב וכל נגע וכי מה ענין ריבים אצל נגעים אלא חמקיש ריבים לנגעים מה נגעים הביום דכתיב 10וביום הראות בו אף ריבים ביום ומה ינגעים שלא בסומין דכתיב 11לכל מראה עיני הכהן יאף ריבים שלא בסומין ומקיש נגעים לריבים מה ריבים שלא בקרובים אף נגעים שלא בקרובים אי מה ריבים בשלשה אף נגעים בשלשה ודין הוא ממונו בשלשה גופו לא כל שכן ת"ל 12והובא אל אהרן הכהן או אל אחד וגו' הא למדת חשאפילו כהן אחד רואה את הנגעים טההוא סמיא דהוה בשבבותיה דרבי יוחנן דהוה דאין דינא ולא אמר ליה רבי יוחנן ולא מידי היכי עביד הכי והא"ר יוחנן י)הלכה כסתם משנה ותנן כ)כל הכשר לדון כשר להעיד ויש שכשר להעיד ואין כשר לדון ואמר ר' יוחנן לאתויי סומא באחת מעיניו ר' יוחנן סתמא אחריתא אשכח דיני ממונות דנין ביום וגומרין בלילה מאי אולמיה דהאי סתמא מהאי סתמא אי בעית אימא סתמא דרבים עדיף ואי בעית אימא משום דקתני לה גבי הלכתא דדינא ורבי מאיר האי ושפטו את העם בכל עת מאי דריש ביה אמר רבא לאיתויי יום המעונן דתנן ט)אין ירואין את הנגעים שחרית ובין הערבים ולא בתוך הבית ולא ביום המעונן מפני שכהה נראית עזה ולא בצהרים מפני שעזה נראית כהה ורבי מאיר האי ביום הנחילו את בניו מאי עביד ליה ההוא מיבעי ליה לכדתני י)רבה בר חנינא קמיה דרב נחמן והיה ביום הנחילו את בניו כביום אתה מפיל נחלות ואי אתה מפיל נחלות בלילה א"ל (א) אלא מעתה מאן דשכיב ביממא ירתון ליה בניה ומאן דשכיב בליליא לא ירתון ליה בניה דילמא דין נחלות קאמרת דתניא 13והיתה לבני ישראל לחקת משפט אורעה כל הפרשה כולה להיות דין כדרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב כ)לשלשה שנכנסו לבקר את החולה רצו כותבין רצו עושין דין שנים כותבין ואין עושין דין ל)ואמר רב חסדא מלא שנו אלא ביום אבל בלילה כותבין ואין עושין דין משום דהוו להו עדים מ)נואין עד נעשה דיין אמר ליה אין הכי קאמינא: סדיני נפשות דנין ביום וכו': מנהני מילי אמר רב שימי בר חייא אמר קרא 14והוקע אותם לה' נגד השמש א"ר חסדא מניין להוקעה שהיא תלייה דכתיב 15והוקענום לה' בגבעת שאול בחיר ה'

וכתיב

רש"י

כל הנוגע. אפי' פסולין: **יקדש.** ולא ירד: **שומע אני.** בין שנראה בין שלא נראה כגון שאור ודבש ואיל ולבי וחולין: **ת"ל כבשים.** דסמיך ליה וזה אשר תעשה על המזבח כבשים בני שנה וגו': **עולה.** בההוא קרא נמי כתיב: **ותרוייהו.** קא ממעטי פסולין שלא נראו מעולם: **לרבות את הזורק.** דם קדשים בחוץ שהוא בכרת ומתרבי מדם שפך ובפרשת שחוטי חוץ כתיב: **או זבח.** גבי מעלה בחוץ כתיב: **שחט וזרק.** בהעלם אחד לרבי ישמעאל אינו חייב אלא חטאת אחת דמייתי ליה לזורק מכרת דכתיב בשוחט וכיון דחד כרת וחד לאו אתרוייהו אין חילוק חטאת ביניהם כי עבדינהו בהעלם אחת: **ולרבי עקיבא.** דיליף זורק מכרת דכתיב גבי מעלה הוו להו שוחט וזורק שני כריתות וחייב שתים: **אף לר' עקיבא אינו חייב אלא אחת.** דאע"ג דאיכא שתי כריתות הואיל ואין בהן אלא אזהרה אחת אין חילוק חטאת ביניהם דאילו במעלה כתיבא אזהרה באפי נפשה (דברים יב) השמר לך פן תעלה עולותיך ואילו שוחט וזורק אין בהם אזהרה אלא מהיקש דאיתקש למעלה דכתיב שם תעלה עולותיך ושם תעשה איתקש שאר עשיות להעלאה ומהכא נפקא לשוחט וזורק (זבחים דף קז.): **ביום הנחילו.** משפט נחלות דהיינו דיני ממונות ביום: **לילה גמר דין.** דכתיב ושפטו ועיקר משפט היינו גמר דין: **ריבים.** אפי' גמר דין משמע: **לאיתויי סומא באחת מעיניו.** ורבי מאיר היא דמקיש ריבים לנגעים: **סתמא אחריתא אשכח.** דמכשר סומין: **בלילה.** דומיא דסומא: **סתמא דרבים עדיף.** דההיא רבי מאיר היא וכיון דבדוכתא אחריתי הדר רבי וסתם כרבנן עבדינא כוותיה: **משום דקתני לה.** להא דדנין בלילה גבי הלכתא דדינא הכא בסנהדרין (דף לב.) תניא רבי גבי דיני ממונות שמע מינה עיקר היא למילף מינה דאילו ההיא דכל הכשר במסכת נדה (דף מט:) תניא רבי אגב גררא דתניא התם כי הני מילי טובא בפ' בא סימן הלכך לאו אליבא דהלכתא סתם אלא משום דמצריך ותני הנך דדמו אהדדי כגון כל שחייב בראשית הגז חייב במתנות ויש שחייב במתנות ואין חייב בראשית הגז ודכוותיה טובא: **לאיתויי יום המעונן.** אע"ג דלראיית נגעים לא חזי לשפוט חזי: **שחרית ובין הערבים.** אין כח אור החמה קיים: **מפני שכהה נראית עזה.** ומטמאין ליה שלא כדין: **ולא בצהרים.** שאור החמה חזק ומבלבל את העיניים ואתי לטהר את הטמא: **מאי עביד ליה.** הא נפקא ליה מהיקשא: **ואי אתה מפיל כו'.** מפרש לה ואזיל: **דילמא דיני נחלות קאמרת.** דביום הויא צוואת מת דין פסוק ואין צריך עוד לדיינין ובלילה לא הוי דין פסוק וצריך דיינין ואלו שמעו צוואת המת יעידו בפניהם: **לחוקת משפט.** בפרשת נחלות דאיש כי ימות וגו' כתיבא: **אורעה.** נסתיימה: **להיות דין.** דמשמע הפלת נחלות דין קבוע (ב) הוא בשעת המיתה הכל כמו שאמר המת ואין הדבר צריך דיינין אלא כל אחד מיורשיו יחזיקוהו שומעי הצוואה בשלו: **רצו כותבין.** בלשון עדות והיורשים יבאו לב"ד וב"ד יעשו כפי הצוואה: **רצו עושין דין.** השומעין רשאין ושליטין להיות מחזיקין כל אחד בשלו הכל כמו ששמעו: **שנים אין עושין דין.** דמתחילתו לא נראו להיות לדיינין: **אבל בלילה.** שאינו ראוי לדון כותבין ואין עושין דין אפילו למחר שמתחלתן לא נראו לישב לשם דין:

ותקח

תוספות

יום לתחלת דין. ואיפכא ליכא למימר דמסתמא תחלת הדין עיקר ועוד ביום הנחילו קבלת עדות הוא דהוי כתחלת הדין ע):

דכתיב וביום הראות בו. מכנגע נראה לי דריש ליה רבא בפ"ק דמועד קטן (דף ח. ושם) לי ולא לאורי וקרא דהכא מוקים לה דיש יום שאי אתה רואה אותו היכא דנגע נולד בחתן ונותנין לו ז' ולאיצטליתו אלא אורחא דהש"ס להביא הפשוט דאי לא כנגע נראה לי הוה מוקמינן קרא דהכא ביום ולא בלילה וכה"ג איכא בכמה דוכתין פ):

סתמא אחרינא אשכח דיני ממונות מתחילין ביום וגומרין בלילה. תימה דילמא טעמא דמתני' דהכא משום דכתיב ושפטו את העם בכל עת אבל לענין סומא מקשינן ריבים לנגעים:

דילמא דיני נחלות קא אמרת. פ"ה דביום הויא צוואת המת דין פסוק וא"צ הדבר עוד לדיינין וצריך לאוקומי קרא כשהקנה דדברי שכיב מרע לאו ככתובין וכמסורין מדאורייתא אלא מדרבנן:

שלשה שנכנסו לבקר כו'. מפורש בפ"ק (דף ט. ושם) גבי בזמן שהתרו בהן:

אבל

עין משפט נר מצוה

כט א מיי' פ"ג מהלכות פסולי מוקדשין הלכה יח:

ל ב מיי' שם הלכה טו:

לא ג מיי' פי"ט מהלכו' מעשה קרבנות הל' ג והלכה יג:

לב ד מיי' פי"א מהל' סנהדרין הלכה א ופ"ג שם הלכה ג סמג עשין צז טור שו"ע חו"מ סימן ה סעיף ג:

לג ה מיי' פ"ט מהלכות טומאת צרעת הל"ו:

לד ו מיי' שם הלכה ה:

לה ז מיי' פ"ב מהלכות סנהדרין הלכה ט סמג עשין צז טור שו"ע חו"מ סימן ז סעיף ג:

לו ח מיי' פ"ט מהלכות טומאת צרעת הל"ג:

לז ט מיי' פ"ב מהלכות סנהדרין הלכה ט סמג עשין צז טור שו"ע חו"מ סי' ז סעיף ג:

לח י מיי' פ"ט מהלכות טומאת צרעת הל"ו:

כ [מיי' פ"ג מהל' סנהדרין הל' ה]:

לט ל מ מיי' פ"ג מהל' סנהדרין הלכה ו סמג עשין צז טור שו"ע חו"מ סי' רנג סעיף א:

מ נ מיי' פ"ה מהלכות עדות הלכה ח ט סמג עשין קט טור שו"ע חו"מ סימן ז סעיף ה:

מא ס מיי' פי"א מהלכות סנהדרין הלכה א:

רבינו חננאל

ירדו אלא אמר רב פפא כדתניא ר' יוסי הגלילי אומר מתוך שנא' והיה המזבח קודש קדשים. כל הנוגע במזבח יקדש שומע אני בין ראוי בין שאינו ראוי הנוגע במזבח יקדש ת"ל וזה אשר תעשה על המזבח כבשים בני שנה וגו' מה כבשים ראויין למזבח אף כל הנוגע במזבח יקדש דבר הראוי למזבח. ר' עקיבא אומר עולה תמיד מה עולה ראויה אף כל ראוי ותרוייהו קא ממעטי פסולין שנגעו במזבח שלא קדשו. מר מייתי להו מכבשים ור' עקיבא מייתי להו מעולה ודחינן והאמר רב אדא עולת העוף פסולה. איכא בינייהו לר' יוסי הגלילי דמפיק לה מכבשים סבר כי כבשים אם הן פסולין לא קדשי אבל עולת העוף פסולה קדשה. ולר' עקיבא לא קדשה אלא אמר רב אשי כדתניא דם יחשב לרבות הזורק דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר או זבח לרבות הזורק ותרוייהו קא מרבו זריקה נמצא טעם אחד משני מקראות כגון זה בדיני נפשות אין מונין להן אלא אחד: **דיני** ממונות דנין ביום וגומרין בלילה. אמר רבא דכתיב ושפטו את העם בכל עת. וכתיב והיה ביום הנחילו את בניו עד והיתה לבני ישראל לחוקת משפט אורעה כל הפרשה כולה להיות דין. הא כיצד יום לתחלת דין ולילה לגמר דין. וכדרב יהודה דאמר ג' שנכנסו לבקר את החולה רצו כותבין רצו עושין דין. ב' כותבין ואין עושין דין ואמר רב חסדא לא שנו אלא ביום אבל בלילה כותבין ואין עושין דין והוי להו דיין ואין עד נעשה דיין: **ההוא** סומא דהוה בשבבותיה דר' יוחנן דהוה דאין דינא ולא אמר ליה ר' יוחנן ולא מידי. והאמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן כל הכשר לדון כשר להעיד ויש כשר להעיד ואינו כשר לדון. ואר"י לאתויי סומא באחת מעיניו. ור' מאיר היא דמקיש ריבים לנגעים מה נגעים (ביום) [שלא בסומין] דכתיב לכל מראה עיני הכהן. אף ריבים שלא בסומין. ר' יוחנן סתמא אחרינא אשכח להכשיר בסומא באחד מעיניו. ואמרינן מכדי האי סתמא והאי סתמא למה סמך על זו ודחה האחרת. איבעית אימא האי סתמא והיא מתני' דהכא ואוקימנא דלא כר' מאיר דסתם מתני' כוותיה אלא כרבנן דאינון רבים וההיא סתמא דבנדה לר' מאיר ואע"ג דתרווייהו סתמי אינון סתמי דרבנן עדיפא. איבעית תימא משום דתני לה למתניי' דהכא גבי הלכתא דדיני דהאי פרקין כולהו דיני נינהו והלכתא נינהו. ויש מי שהיה פותר בה זו מפני ששנויה בלשון רבים וזו שבמס' נדה שנויה בלשון יחיד ולא סבירא לן: **דיני** נפשות דנין ביום וגומרין ביום מנא לן שנאמר

מסורת הש"ס

א) [זבחים פג:], ב) שם קז. ע"ש, ג) [שם:], ד) א"ר אחא בר פפא כצ"ל רש"א, ה) נדה נ., ו) [יבמות קד.], ז) [שבת מו. וש"נ], ח) נדה מט:, ט) נגעי' פ"ב מ"ב, י) [ב"ב קיג:], כ) ב"ב קיג: [ע"ש], ל) [עי' תוס' ב"ק צ: סוף ד"ה כגון], מ) שם קיד. גיטין ה: ר"ה כו. כתובות כא: ב"ק צ:, נ) [עמ"ש על הגליון תוס' לעיל די"ט: בד"ה ינאי], ס) [עי' תוס' שבת קכח. ד"ה ונתן וכו'],

הגהות הב"ח

(א) גמ' א"ל אביי אלא מעתה מאן: (ב) רש"י ד"ה להיות דין וכו' דין קבוע. נ"ב עין בבבא בתרא דף קיג ע"ב פי' רשב"ם באופן אחר ועי' בתוס' שם:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת.

תורה אור השלם

1. שִׁבְעַת יָמִים תְּכַפֵּר עַל הַמִּזְבֵּחַ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ וְהָיָה הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים כָּל הַנֹּגֵעַ בַּמִּזְבֵּחַ יִקְדָּשׁ: שמות כט לז

2. וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַל הַמִּזְבֵּחַ כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה שְׁנַיִם לַיּוֹם תָּמִיד: שמות כט לח

3. עֹלַת תָּמִיד לְדֹרֹתֵיכֶם פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי יְיָ אֲשֶׁר אִוָּעֵד לָכֶם שָׁמָּה לְדַבֵּר אֵלֶיךָ שָׁם: שמות כט מב

4. וְאֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֱבִיאוֹ לְהַקְרִיב קָרְבָּן לַייָ לִפְנֵי מִשְׁכַּן יְיָ דָּם יֵחָשֵׁב לָאִישׁ הַהוּא דָּם שָׁפָךְ וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמּוֹ: ויקרא יז ד

5. וַאֲלֵהֶם תֹּאמַר אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר אֲשֶׁר יָגוּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יַעֲלֶה עֹלָה אוֹ זָבַח: ויקרא יז ח

6. כִּי אִם בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ בְּאַחַד שְׁבָטֶיךָ שָׁם תַּעֲלֶה עֹלֹתֶיךָ וְשָׁם תַּעֲשֶׂה כֹּל אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּךָּ: דברים יב יד

7. וְשָׁפְטוּ אֶת הָעָם בְּכָל עֵת וְהָיָה כָּל הַדָּבָר הַגָּדֹל יָבִיאוּ אֵלֶיךָ וְכָל הַדָּבָר הַקָּטֹן יִשְׁפְּטוּ הֵם וְהָקֵל מֵעָלֶיךָ וְנָשְׂאוּ אִתָּךְ: שמות יח כב

8. וְהָיָה בְּיוֹם הַנְחִילוֹ אֶת בָּנָיו אֵת אֲשֶׁר יִהְיֶה לוֹ לֹא יוּכַל לְבַכֵּר אֶת בֶּן הָאֲהוּבָה עַל פְּנֵי בֶן הַשְּׂנוּאָה הַבְּכֹר: דברים כא טז

9. וְנִגְּשׁוּ הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי כִּי בָם בָּחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשָׁרְתוֹ וּלְבָרֵךְ בְּשֵׁם יְיָ וְעַל פִּיהֶם יִהְיֶה כָּל רִיב וְכָל נָגַע: דברים כא ה

10. וּבְיוֹם הֵרָאוֹת בּוֹ בָּשָׂר חַי יִטְמָא: ויקרא יג יד

11. וְאִם פָּרוֹחַ תִּפְרַח הַצָּרַעַת בָּעוֹר וְכִסְּתָה הַצָּרַעַת אֵת כָּל עוֹר הַנֶּגַע מֵרֹאשׁוֹ וְעַד רַגְלָיו לְכָל מַרְאֵה עֵינֵי הַכֹּהֵן: ויקרא יג יב

12. אָדָם כִּי יִהְיֶה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ שְׂאֵת אוֹ סַפַּחַת אוֹ בַהֶרֶת וְהָיָה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ לְנֶגַע צָרָעַת וְהוּבָא אֶל אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל אַחַד מִבָּנָיו הַכֹּהֲנִים: ויקרא יג ב

13. וְאִם אֵין אַחִים לְאָבִיו וּנְתַתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ לִשְׁאֵרוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וְיָרַשׁ אֹתָהּ וְהָיְתָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחֻקַּת מִשְׁפָּט כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה: במדבר כז יא

14. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה קַח אֶת כָּל רָאשֵׁי הָעָם וְהוֹקַע אוֹתָם לַייָ נֶגֶד הַשָּׁמֶשׁ וְיָשֹׁב חֲרוֹן אַף יְיָ מִיִּשְׂרָאֵל: במדבר כה ד

15. יֻתַּן לָנוּ שִׁבְעָה אֲנָשִׁים מִבָּנָיו וְהוֹקַעֲנוּם לַייָ בְּגִבְעַת שָׁאוּל בְּחִיר יְיָ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֲנִי אֶתֵּן: שמואל ב כא ו